

RETTENS DOM (Første Afdeling)
10. oktober 2001 *

I sag T-171/99,

Corus UK Ltd, tidligere British Steel plc, derpå British Steel Ltd, London (Det Forenede Kongerige), ved solicitors P.G.H. Collins og M. Levitt, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J. Currall og W. Wils, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

* Processprog: engelsk.

angående en påstand om erstatning af det tab, som det sagsøgende selskab hævder at have lidt som følge af, at Kommissionen har nægtet at betale det renter af det bødebeløb, den har tilbagebetalt selskabet i medfør af en af Retten afsagt dom, hvorved den selskabet pålagte bøde blev nedsat,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Første Afdeling)

sammensat af præsidenten, B. Vesterdorf, og dommerne M. Vilaras og N.J. Forwood,

justitssekretær: fuldmægtig G. Herzig,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 15. november 2000,

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder i sagen

1 Den 16. februar 1994 vedtog Kommissionen beslutning 94/215/EKSF om en procedure i henhold til EKSF-traktatens artikel 65 vedrørende aftaler og

forskellige former for samordnet praksis mellem europæiske producenter af stålbjælker (EFT L 116, s. 1), hvorved den bl.a. fastslog, at sagsøgeren havde deltaget i en række overtrædelser på Fællesskabets marked for stålbjælker og pålagde sagsøgeren en bøde på 32 mio. ECU.

- 2 Ved stævning registreret på Rettens Justitskontor den 13. april 1994 har sagsøgeren anlagt et annullationssøgsmål vedrørende denne beslutning.
- 3 Den 2. juni 1994 betalte sagsøgeren hele den bøde, der var pålagt selskabet.
- 4 Ved dom af 11. marts 1999 i sagen British Steel mod Kommissionen (sag T-151/94, Sml. II, s. 629, summarisk offentliggørelse, herefter »stålbjælkedommen«) annullerede Retten artikel 1 i beslutning 94/215, for så vidt som sagsøgeren heri beskyldes for at have deltaget i en aftale om opdeling af det italienske marked i en periode på tre måneder, og fastsatte den bøde, der var pålagt sagsøgeren ved beslutningens artikel 4, til 20 mio. EUR.
- 5 Den 23. april 1999 tilbagebetalte Kommissionen sagsøgeren 12 mio. EUR svarende til forskellen mellem den bøde, som var betalt den 2. juni 1994, og den bøde, som var fastsat af Retten.
- 6 Ved skrivelse af 23. april 1999 anmodede sagsøgeren Kommissionen om at betale selskabet renter af dette beløb for perioden mellem den 2. juni 1994 og den 23. april 1999.

- 7 Ved skrivelse af 16. juni 1999 afslog Kommissionen denne anmodning under henvisning til, at den med tilbagebetalingen af hovedstolen på 12 mio. EUR havde opfyldt sine forpligtelser i henhold til artikel 34 KS.

Sagens behandling og parternes påstande

- 8 Nærværende sag er anlagt ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 22. juli 1999.

- 9 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Principalt, i medfør af artikel 40 KS:

a) Kommissionen tilpligtes at betale sagsøgeren et beløb på 3 533 474 pund sterling (GBP) eller et beløb, Retten finder passende.

b) Kommissionen tilpligtes at betale sagsøgeren renter af beløbet til en rentesats, som Retten efter omstændighederne finder passende, fra den 24. april 1999 indtil Retten afsiger endelig dom i sagen.

- c) Kommissionen tilpligtes at betale sagsøgeren renter på 8% p.a. af de i punkt a) og b) nævnte beløb fra datoen for afsigelsen af den endelige dom, indtil betaling sker.

— Subsidiært, i henhold til artikel 34 KS:

- a) Det fastslås, at beslutning 94/215 er behæftet med mangler, der begrundes ansvar for Fællesskabet.

- b) Det fastslås, at sagsøgeren som følge af de af Kommissionen begåede fejl har lidt en direkte og særlig skade ved uretmæssigt at have været afskåret fra at råde over et beløb på 12 000 000 EUR fra den 2. juni 1994.

- c) Sagen sendes tilbage til Kommissionen med pålæg om, at den træffer passende foranstaltninger til at sikre en rimelig genoprettelse af det tab, der direkte skyldes Kommissionens adfærd, og at betale den nødvendige erstatning.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

10 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Afvisning, subsidiært frifindelse, for så vidt der hermed søges opnået erstatning i henhold til artikel 40 KS eller i medfør af et princip om ugrundet berigelse i et tilfælde, hvor der ikke er begået nogen tjenestefejl.

— Frifindelse, for så vidt der søges opnået en afgørelse i henhold til artikel 34 KS.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

11 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Første Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i sagens tilrettelæggelse opfordret Kommissionen til at besvare visse skriftlige spørgsmål og at fremlægge visse dokumenter. Kommissionen har efterkommet denne opfordring inden for den fastsatte frist.

12 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens spørgsmål i retsmødet den 15. november 2000.

Retlige bemærkninger

Parternes argumentation

- 13 Sagsøgeren har principalt gjort gældende at have krav på en erstatning i penge i henhold til artikel 40 KS på grund af det tab, selskabet er blevet direkte tilføjet på grund af en fejl fra Kommissionens side. Denne ansvarspådragende fejl beror på, dels at beslutning 94/215 er ulovlig, dels at Kommissionen har afslået at betale selskabet renter af den del af den erlagte bøde, som Retten annullerede. Et sådant afslag er i strid med den forpligtelse til at yde fuld erstatning, der påhviler Kommissionen som følge af en annullationsdom, og i strid med forbuddet om ugrundet berigelse, som sagsøgeren betegner som en almindelig retsgrundsætning i fællesskabsretten.
- 14 Subsidiært anfører sagsøgeren, at Kommissionen har pådraget sig ansvar i henhold til artikel 34 KS, i hvilken forbindelse selskabet i det væsentlige gør gældende, at Kommissionen har forsømt at træffe de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme stålbjælkedommen ved ikke at have godtgjort selskabet dets manglende fortjeneste af det beløb, som det er retsstridigt pålagt i bøde. Sagsøgeren er derfor berettiget til at anlægge erstatningssøgsmål ved Retten (jf. Rettens dom af 20.5.1999, sag T-220/97, H & R Ecroyd mod Kommissionen, Sml. II, s. 1677, præmis 55 og 56).
- 15 Vedrørende Kommissionens fejl anfører sagsøgeren, at de retsstridige forhold, som Retten konstaterede i stålbjælkedommen, udgør uundskyldelige fejl eller forsømmelser fra Kommissionens side i udøvelsen af dens beføjelser efter EKSF-traktaten, som begrundet et ansvar for Fællesskabet. Disse retsstridige forhold kan efter sagsøgerens opfattelse hverken begrundes med kompleksiteten i

anvendelsen af konkurrencereglerne eller i den skønsmargin, der tilkommer Kommissionen på området.

- 16 Det af sagsøgeren lidte tab må betegnes som en direkte og særlig skade i artikel 34 KS's forstand. Hvad angår vurderingen af tabet skelner sagsøgeren mellem perioden mellem den 2. juni 1994 og den 23. april 1999, perioden mellem sidstnævnte dato og datoen for dommens afsigelse og perioden fra datoen for dommens afsigelse indtil betalingen.
- 17 Hvad angår perioden mellem den 2. juni 1994 og den 23. april 1999 udgør sagsøgerens tab den udeblevne fortjeneste, selskabet har lidt på grund af formindskelsen af selskabets kassebeholdning, som pr. 2. juni 1994 androg et beløb i pund sterling svarende til 12 mio. EUR. I den pågældende periode havde selskabet overskud i kassebeholdningen og havde anbragt midler på tremåneders basis, med rotation og kapitalisering af renter. Da Corus opererer i pund sterling, og dets kassebeholdning også hovedsagelig består af pund sterling, bør dets tab beregnes i denne valuta og ikke i euro. Selskabet vurderer sit tab til 3 533 474 GBP.
- 18 Hvad angår perioden fra den 24. april 1999 til datoen for dommens afsigelse anfører sagsøgeren, at selskabet fortsatte med at miste fortjeneste som følge af Kommissionens vedvarende nægtelse af at yde fuld erstatning. Dette tab består i tabet af den indkomst, som selskabet ville have haft, såfremt det havde fået udbetalt nævnte beløb på 3 533 474 GBP, og såfremt Kommissionen fuldt ud havde opfyldt sine forpligtelser efter stålbjælkedommen. Sagsøgeren rejser derfor under sagen krav om, at Retten tilpligter Kommissionen at betale selskabet renter af nævnte beløb til en rentesats, som Retten efter omstændighederne finder passende.

- 19 Endelig har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen bør tilpligtes at betale renter af det beløb, som Retten dømmer den til at betale, fra datoen for dommens afsigelse, indtil faktisk betaling sker, med 8% p.a.
- 20 Kommissionen har gjort gældende, at den principale påstand i henhold til artikel 40 KS må afvises, da den ikke er baseret på nogen anden tjenstlig fejl end den, som den delvis annullerede beslutning er behæftet med.
- 21 Hvad angår den subsidiære påstand i henhold til artikel 34 KS anser Kommissionen denne for ubegrundet. Den har under den mundtlige forhandling som svar på et spørgsmål fra Retten erkendt, at dens forpligtelse til at tilbagebetale en del af bøden i det omfang, det fastsættes i annullationsdommen, følger af artikel 34, stk. 1, andet punktum, KS, og består uafhængig af, om der er begået nogen fejl. Derimod finder Kommissionen, at så længe det ikke er fastslået i selve konklusionen til annullationsdommen, er betaling af renter af dette beløb ikke nogen »forholdsregel, som fuldbyrdelsen af en annullationsafgørelse indebærer«, og som den er forpligtet til at træffe for at efterkomme denne bestemmelse. Efter Kommissionens opfattelse er en sådan betaling derfor betinget af bevis for, at der er begået en kvalificeret fejl, som påfører Fællesskabet et erstatningsansvar, og som indebærer en direkte og særlig skade i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i artikel 34, stk. 1, tredje punktum, KS, på de betingelser, som er fastlagt i retspraksis (jf. Domstolens dom af 30.1.1992, forenede sager C-363/88 og C-364/88, Finsider m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 359). Disse betingelser er ikke opfyldt i den foreliggende sag.
- 22 I stålbjælkedommen stadfæstede Retten nemlig — bortset fra et mindre væsentligt punkt vedrørende opdelingen af det italienske marked — den konstatering, som Kommissionen havde foretaget i beslutning 94/215 af, at artikel 65 KS var tilsidesat, og Retten stadfæstede tillige grovheden af den begåede overtrædelse. I øvrigt var Rettens annullation af beslutningen kun delvis, nemlig den delvise annullation af artikel 1, hvorved den oprindeligt fastsatte bøde blev nedsat med

252 600 ECU. Hvad angår bødens nedsættelse var denne desuden ifølge Kommissionen resultatet af, at Retten udøvede sin fulde prøvelsesret, og ikke af, at Kommissionen havde begået en fejl eller en tjenestefejl (jf. præmis 686-696 i stålbjælkedommen, overskriften til disse præmisser og domskonklusionen).

- 23 Kommissionen understreger, at det er en overordentlig kompliceret opgave at anvende konkurrencereglerne, navnlig i sager om hemmelige karteller, og at der tilkommer Kommissionen et skøn ved udmålingen af bøderne, således at virksomhederne tilskyndes til at overholde konkurrencereglerne (Rettens dom af 11.12.1996, sag T-49/95, Van Megen Sports mod Kommissionen, Sml. II, s. 1799, præmis 53). I denne forbindelse anfører Kommissionen, at de grunde, som foranledigede Retten til at fastsætte bøden på et andet niveau end det oprindeligt fastsatte, ikke indebærer, at der må antages at være begået en tjenestefejl, som påfører Fællesskabet et ansvar.
- 24 Desuden rejser Kommissionen tvivl om, hvorvidt der foreligger en direkte og særlig skade i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i artikel 34, stk. 1, tredje punktum, KS.
- 25 Dernæst anfører Kommissionen, at der ikke er nogen årsagsforbindelse mellem den påståede fejl og det påståede tab. Det påståede tab skyldes nemlig sagsøgerens frie valg om straks at betale bøden frem for at stille en bankgaranti, hvilket Kommissionen overlod det til sagsøgeren selv at bestemme.
- 26 I øvrigt er det Kommissionens opfattelse, at forbuddet i visse medlemsstater kontraktret mod ugrundet berigelse ikke er nogen almindelig retsgrundsætning i fællesskabsretten, som i mangel af udtrykkelig bestemmelse herom finder anvendelse på institutionernes virksomhed, i særdeleshed i forbindelse med sanktionering af overtrædelser af EKSF-traktatens konkurrenceregler. Princippet finder derfor ikke anvendelse på omstændigheder som de her i sagen foreliggende.

- 27 Subsidiært anfører Kommissionen, at hvis man lægger en betragtning om ugrundet berigelse til grund, bør erstatningsbeløbet svare til det mindste af de to beløb, som udgøres henholdsvis af det af sagsøgeren hævdede tab og den af Fællesskabet formodede berigelse. Sagsøgerens beregning er derfor grundlæggende forkert.
- 28 Denne beregning bør ifølge Kommissionen foretages i euro og ikke i pund sterling, da den oprindelige bøde var fastsat og betalt i ecu, da Retten fastsatte beløbet i euro, og Kommissionen tilbagebetalte forskellen i euro. Desuden ville anvendelsen af nationale valutaer medføre ubegrundede forskelle mellem virkshederne afhængig af, hvor de er hjemmehørende.
- 29 Som svar på Rettens spørgsmål har Kommissionen under den mundtlige forhandling redegjort for den retlige og finansielle ordning og for de budget- og regnskabsmæssige regler vedrørende bøder, som pålægges for tilsidesættelse af konkurrencereglerne, navnlig når beslutningen om pålæggelse af bøder gøres til genstand for et annullationsspørgsmål.
- 30 Det fremgår af disse forklaringer, at inden for rammerne af EF-traktaten indbetales bøderne på en af Kommissionens almindelige forretningskonti. Disse bankkonti krediteres jævnligt betalinger fra »statskassekonti« i takt med Kommissionens reelle udgifter. Disse konti er ikke-rentebærende konti hos medlemsstaternes statskasser, hvorfra medlemsstaterne betaler deres bidrag til fællesskabsbudgettet. Den eneste følge af, at en virksomhed indbetaler en bøde, er således, at der indkommer et mindre bidrag fra medlemsstaterne til Fællesskabets budget, uden at Fællesskabet dermed opnår en berigelse i form af påløbne renter.

- 31 Inden for rammerne af EKSF-traktaten, hvis budget selvfinansieres af afgifterne på produktionen af kul og stål, lægges de bødebeløb, der indbetales af virksomhederne, oven i de indbetalte afgiftsbeløb, og giver dermed renter til fordel for Fællesskabet. Så længe bøderne vil kunne annulleres eller nedsættes af Fællesskabets retsinstanser, investeres bødebeløbene for tre måneder ad gangen efter kapitalisering af renterne.
- 32 I den foreliggende sag indbragte ifølge Kommissionens beregninger den del af bøden, som blev pålagt sagsøgeren, og som blev annulleret ved stålbjælkedommen, nemlig 12 mio. EUR, placeret til en gennemsnitlig rentesats på 4,613% i perioden mellem den 3. juni 1994 og den 23. april 1999, et samlet beløb til EKSF på 3 016 608 EUR, efter medregning af den kvartalsvise kapitalisering af renter.
- 33 Ifølge Kommissionen indeholder EKSF-traktaten imidlertid ikke nogen hjemmel til at tilbagebetale sagsøgeren dette beløb. Ganske vist erkender Kommissionen, at en sådan tilbagebetaling kan være begrundet i billighedsbetragtninger under andre omstændigheder end de her i sagen foreliggende, men at den som offentlig myndighed, der er undergivet budgetmyndighedens og Revisionsrettens kontrol, ikke kan foretage en sådan betaling, medmindre der er hjemmel dertil.
- 34 I så henseende angiver Kommissionen for nylig at have konstateret, at de virksomheder, som har fået pålagt en bøde, i stadig stigende omfang betaler den frem for at stille en acceptabel bankgaranti, således som de har mulighed for, når de har anlagt sag vedrørende bødebeslutningen, indtil der er afsagt dom herom. Kommissionen besluttede derfor den 14. september 1999 at indføre en ny praksis. Når en virksomhed, som er pålagt en bøde, betaler denne samtidig med, at den anlægger søgsmål ved Fællesskabets retsinstanser om annullation eller nedsættelse af bøden, placeres det midlertidigt indbetalte bødebeløb på en rentebærende konto, som Kommissionen åbner til dette formål. Renten af det

beløb, som sættes på kontoen, fordeles efterfølgende forholdsmæssigt mellem Kommissionen og virksomheden i forhold til den andel af beløbet, som Kommissionen skal tilbagebetale ifølge endelig dom afsagt af Fællesskabets retsinstanser. Denne nye praksis blev gradvis gennemført fra juni 2000, efter at en bank var blevet udvalgt ved offentligt udbud.

- 35 Kommissionen tilføjer dog, at beslutningen af 14. september 1999 ikke kan anvendes på sagsøgeren med tilbagevirkende gyldighed. Den har indført den nye praksis som en foranstaltning til fremme af god forvaltning for at forbedre de pågældende virksomheders situation uden dog at være retligt forpligtet hertil.

Retten bemærkninger

- 36 Indledningsvis bemærkes, at der under denne sag principalt er nedlagt påstand om at tilpligte Kommissionen at betale erstatning, subsidiært at Retten foretager visse konstateringer og giver visse pålæg. Selv om sagsøgeren har påberåbt sig forskellige hjemler for disse påstande, nemlig artikel 40 KS for den principale påstand og artikel 34 KS for den subsidiære, bør der ikke tages hensyn til de eventuelle fejl, sagsøgeren måtte have begået ved angivelsen af den for den pågældende påstand relevante bestemmelse, da søgsmålets genstand og den nødvendige korte fremstilling af søgsmålsgrundene fremgår tilstrækkelig klart af stævningen (jf., ved en analogi, Domstolens dom af 7.5.1969, sag 12/68, X. mod Kontrollkommissionen for De Europæiske Fællesskaber, Sml. 1969, s. 17, org.ref.: Rec. s. 109, præmis 7). Retten skal derfor gennemgå den principale og subsidiære påstand såvel på grundlag af artikel 40 KS som artikel 34 KS.

37 Artikel 40, stk. 1, KS bestemmer:

»Med forbehold af bestemmelserne i artikel 34, stk. 1, har Domstolen kompetence til på begæring af den skadelidte part at tilkende denne en erstatning i penge, der skal betales af Fællesskabet, i tilfælde hvor skaden er forårsaget ved en tjenstlig fejl fra Fællesskabets side under gennemførelsen af denne traktat.«

38 Artikel 34 KS bestemmer:

»I tilfælde af annullation sender Domstolen sagen tilbage til Kommissionen. Denne har pligt til at træffe de foranstaltninger, der er nødvendige for at fuldbyrde annullationsafgørelsen. Har en virksomhed eller en gruppe virksomheder lidt en direkte og særlig skade som følge af en beslutning eller henstilling, der af Domstolen er fundet behæftet med en mangel, der begrundet ansvar for Fællesskabet, har Kommissionen pligt til, under anvendelse af de beføjelser, der er tillagt den i henhold til bestemmelser i denne traktat, at træffe forholdsregler, der er egnet til at sikre en rimelig genoprettelse af den skade, der er en direkte følge af den annullerede beslutning eller henstilling, og til, om fornødent, at tilstå en passende erstatning.

Hvis Kommissionen unnlader inden en rimelig frist at træffe de forholdsregler, som fuldbyrdelsen af en annullationsafgørelse indebærer, kan der anlægges erstatningssag for Domstolen.«

39 Ifølge selve ordlyden af disse bestemmelser indfører artikel 34 KS et særligt retsmiddel, som er forskelligt fra det, som skal anvendes ifølge de almindelige

bestemmelser om Fællesskabets ansvar i artikel 40 KS, når det påberåbte tab beror på en beslutning fra Kommissionen, som Fællesskabets retsinstanser har annulleret.

- 40 Hvis det hævdede tab ikke skyldes andre fejl end den annullerede beslutning, kan Fællesskabet følgelig kun kendes ansvarlig på grundlag af artikel 34 KS (jf. i samme retning dom i sagen Finsider m.fl. mod Kommissionen, præmis 15, 17 og 18, og forslag til afgørelse fra generaladvokat Van Gerven i samme sag, Sml. I, s. 383, punkt 15).
- 41 I den foreliggende sag har sagsøgeren imidlertid ud over ulovligheden af selve beslutning 94/215 anført, at fejlen beror på, at Kommissionen nægtede at betale sagsøgeren renter, hvilket efter dennes opfattelse begrundes, at påstanden principalt støttes på artikel 40 KS.
- 42 Denne opfattelse kan ikke tiltrædes. Da det af sagsøgeren påberåbte tab beror på, at denne blev berøvet muligheden for at råde over et beløb på 12 mio. EUR fra den 2. juni 1994 til den 23 april 1999, skyldes tabet udelukkende vedtagelsen og gennemførelsen af beslutning 94/215. Hvad angår Kommissionens nægtelse af at erstatte dette tab er denne nægtelse ifølge sagsøgeren ulovlig og udgør en tilsidesættelse af Kommissionens forpligtelser som følge af stålbjælkedommen (jf. ovenfor, præmis 13 og 14). Selv om det imidlertid forudsættes, at en sådan tilsidesættelse kan anses for en særskilt fejl, der er forskellig fra den, som den annullerede beslutning hævdes at være behæftet med, må det tages i betragtning, at det udtrykkelig bestemmes i artikel 34, stk. 2, KS, at der i et sådant tilfælde kan anlægges erstatningssag for Domstolen. Hjemmelen for et sådant søgsmål er derfor under alle omstændigheder artikel 34 KS.

- 43 Følgelig må der ske frifindelse, for så vidt sagen baseres på artikel 40 KS.
- 44 Hvad angår påstanden på grundlag af artikel 34 KS, skal straks bemærkes, at hvad angår de foranstaltninger, som Kommissionen skal træffe, når en sag sendes tilbage til den i tilfælde af annullation, sonderer artikel 34, stk. 1, andet og tredje punktum, mellem de foranstaltninger, som er nødvendige for at fuldbyrde annullationsafgørelsen — og som Kommissionen skal træffe af egen drift og under alle omstændigheder, selv om der ikke foreligger nogen fejl — og de foranstaltninger, som har karakter af en erstatning, og som det kun er nødvendigt at træffe, såfremt det først er blevet fastslået af Fællesskabets retsinstanser, at den annullerede beslutning er behæftet med en mangel, der begrunder et ansvar for Fællesskabet, og at den har påført den pågældende virksomhed en direkte og særlig skade (jf. Rettens dom af 27.6.1991, sag T-120/89, Stahlwerke Peine-Salzgitter mod Kommissionen, Sml. II, s. 279, præmis 65-69, og forslag til afgørelse fra generaladvokat Van Gerven i sagen Finsider m.fl. mod Kommissionen, punkt 15). I begge tilfælde kan et erstatningssøgsmaal i henhold til artikel 34, stk. 2, KS kun tages under realitetspåkendelse, såfremt Kommissionen har haft en rimelig frist til at træffe de pågældende foranstaltninger.
- 45 Hvad angår karakteren af den fejl, som skal være begået for at Fællesskabet kan ifalde ansvar i henhold til artikel 34, stk. 1, tredje punktum, KS, fremgår det såvel af denne bestemmelses ordlyd som af Domstolens praksis (dommen i sagen Finsider m.fl. mod Kommissionen, præmis 20), at det ikke er tilstrækkeligt, at beslutningen er ulovlig. Domstolen har således i en række sager vedrørende Fællesskabets ansvar i henhold til artikel 40 KS anvendt udtryk som »uundskyldelige fejl« (dom af 13.7.1961, forenede sager 14/60, 16/60, 17/60, 20/60, 24/60, 26/60, 27/60 og 1/61, Meroni m.fl. mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 251, org.ref.: Rec. s. 319, på s. 341), »groft tilsidesat sine tilsynsforpligtelser« (dom af 15.12.1961, forenede sager 19/60, 21/60, 2/61 og 3/61, Société Fives Lille Cail m.fl. mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 269, org.ref.: Rec. s. 559, på s. 592) eller »åbenbar forsømmelighed« (dom af 9.12.1965, forenede sager 29/63, 31/63, 36/63, 39/63-47/63, 50/63 og 51/63,

Société anonyme des laminoirs, hauts fourneaux, forges, fonderies et usines de la Providence m.fl. mod Den Høje Myndighed, Sml. 1965-1968, s. 135, org.ref.: Rec. s. 1123, på s. 1157). Det fremgår af denne retspraksis, sammenholdt med generaladvokaternes forslag til afgørelse, at ved bedømmelsen af beskaffenheden af den fejl, som skal være begået for at Fællesskabet pådrager sig ansvar, det være sig i medfør af artikel 34 KS eller artikel 40 KS, må der henses til de områder, fællesskabsinstitutionen beskæftiger sig med, og de betingelser, hvorunder dens virksomhed udøves. Herved bør der navnlig tages hensyn til de komplicerede forhold, som institutionen skal regulere, vanskelighederne ved anvendelsen af retsreglerne og det skøn, institutionen i medfør af disse retsregler råder over (jf. dom i sagen Finsider m.fl. mod Kommissionen, præmis 23 og 24).

- 46 Det må antages, dels i betragtning af området for beslutning 94/215 og betingelserne for vedtagelsen heraf — og navnlig den historiske udvikling mellem 1970 og 1994 i forbindelserne mellem den europæiske jern- og stålindustri og Kommissionen, omfanget af og kompleksiteten i det kartel, som var indgået mellem stålbjælkeproducenterne, og som Kommissionen var konfronteret med, mangfoldigheden og antallet af de begåede overtrædelser, forsøget fra de virksomheder, som deltog i kartellet, på at skjule deres ulovlige virksomhed, den manglende vilje fra deres side til at samarbejde i undersøgelsen, vanskelighederne i anvendelsen af EKSF-traktatens bestemmelser på karteller og institutionens skøn ved fastsættelsen af bødens størrelse (jf. stålbjælkedommen, præmis 623) — dels ud fra Rettens grunde til at nedsætte den bøde, som blev pålagt sagsøgeren, med 12 mio. EUR samtidig med, at Retten i det væsentlige stadfæstede de konstateringer, som Kommissionen havde foretaget vedrørende overtrædelserne af konkurrencereglerne, at de ulovligheder, som den omhandlede beslutning er behæftet med, ikke er tilstrækkeligt alvorlige til, at den er behæftet med en mangel, der begrundes ansvar for Fællesskabet i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i artikel 34, stk. 1, tredje punktum, KS.

- 47 Desuden kan den omstændighed alene, at en virksomhed, mens sagen verserer ved Retten, fratages muligheden for at anvende et pengebeløb på grund af den bøde, den har fået pålagt af Kommissionen, principielt ikke anses for en direkte og særlig skade i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i artikel 34, stk. 1, tredje punktum, KS. Da indbringelse af sager for Retten nemlig ikke ifølge artikel 39 KS har opsættende virkning, lider enhver virksomhed, der pålægges en bøde i henhold til EKSF-traktaten, et tab af samme art.

- 48 Følgelig må der ske frifindelse for søgsmålet i henhold til artikel 34 KS, for så vidt det hermed ønskes fastslået, dels at beslutning 94/215 er behæftet med mangler, der begrundes ansvar for Fællesskabet, dels, at der foreligger en direkte og særlig skade i denne bestemmelses forstand.
- 49 Hvad angår denne påstand står dog tilbage at vurdere, om betaling af renter af det tilbagebetalte bødebeløb udgør en forholdsregel, som fuldbyrdelsen af en annullationsafgørelse indebærer, og som Kommissionen under alle forhold har pligt til at træffe i henhold til artikel 34, stk. 1, andet punktum, KS, selv om den ikke har begået nogen fejl, der begrundes ansvar for Fællesskabet. I så fald giver Kommissionens undladelse af at træffe en sådan foranstaltning inden rimelig tid nemlig i sig selv grundlag for at rejse erstatningssøgsmål i henhold til artikel 34, stk. 2, KS.
- 50 Herom bemærkes, at det er blevet fastslået ved flere lejligheder inden for rammerne af EF-traktaten, at når en retsakt annulleres ved dom, hvilket sker ex tunc og følgelig indebærer, at den annullerede retsakt fjernes med tilbagevirkende gyldighed fra retsordenen (jf. Domstolens dom af 26.4.1988, forenede sager 97/86, 99/86, 193/86 og 215/86, Asteris mod Kommissionen, Sml. s. 2181, præmis 30, Rettens dom af 13.12.1995, forenede sager T-481/93 og T-484/93, Exporteurs in Levende Varkens m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2941, præmis 46, forslag til afgørelse fra generaladvokat Léger i sag C-127/94, Ecroyd, hvori Domstolen afsagde dom den 6.6.1996, Sml. I, s. 2731, på s. 2735, punkt 74), er den sagsøgte institution ifølge EF-traktatens artikel 176 (nu artikel 233 EF) forpligtet til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at ophæve virkningerne af de konstaterede ulovlige forhold. Dette kan, såfremt retsakten allerede er gennemført, indebære, at sagsøgerens retsstilling skal genoprettes til den, han befandt sig i inden retsaktens vedtagelse (jf. Domstolens dom af 31.3.1971, sag 22/70, Kommissionen mod Rådet, Sml. 1971, s. 41, org.ref.: Rec. s. 263, præmis 60, af 6.3.1979, sag 92/78, Simmenthal mod Kommissionen, Sml. s. 777, præmis 32, og af 17.2.1987, sag 21/86, Samara mod Kommissionen, Sml. s. 795, præmis 7, Rettens dom af 14.9.1995, forenede sager T-480/93 og T-483/93, Antillean Rice Mills m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2305, præmis 59 og 60, og dommen i sagen Exporteurs in Levende Varkens m.fl. mod Kommissionen, præmis 47).

- 51 De grunde, som ligger bag EF-traktatens artikel 176, må føre til, at der gælder de samme principper for artikel 34 KS (jf. Domstolens dom af 12.1.1984, sag 266/82, Turner mod Kommissionen, Sml. I, s. 1, præmis 5).
- 52 Blandt de vigtigste af de foranstaltninger, som skal træffes ifølge artikel 34, stk. 1, andet punktum, KS, i det tilfælde, hvor en bøde, som er pålagt en virksomhed for overtrædelse af traktatens konkurrenceregler, ophæves eller nedsættes, er Kommissionens forpligtelse til helt eller delvis at tilbagebetale den pågældende virksomhed den erlagte bøde, såfremt erlæggelsen må anses for uberettiget ifølge annullationsafgørelsen (jf. herved stålbjælkedommen, præmis 697).
- 53 I modsætning til det af Kommissionen hævdede omfatter denne forpligtelse ikke blot tilbagebetalingen af det fejlagtigt erlagte beløb, men også renter af dette beløb.
- 54 Tilkendelse af renter af det fejlagtigt erlagte beløb udgør derfor for det første et nødvendigt element i Kommissionens pligt til genoprettelse som følge af en annullationsdom eller en dom, hvor Fællesskabets retsinstanter har fuld prøvelsesret, da man ved den fulde tilbagebetaling af den fejlagtigt erlagte bøde ikke kan se bort fra de omstændigheder, som kan mindske tilbagebetalingens værdi, såsom den tid, der er gået (jf. ved en analogi, Domstolens dom af 2.8.1993, sag C-271/91, Marshall, den såkaldte »Marshall II-dom«, Sml. I, s. 4367, præmis 31, og af 8.3.2001, forenede sager C-397/98 og C-410/98, Metallgesellschaft m.fl., Sml. I, s. 1727, præmis 94 og 95). For at opfylde en sådan dom korrekt og dermed sikre den pågældende den retsstilling, han ville have haft, hvis den annullerede retsakt ikke var blevet udstedt, kræves det således, at der tages hensyn til, at genoprettelsen først er sket efter et vist tidsrum, hvorunder sagsøgeren ikke kunne råde over de fejlagtigt betalte beløb (jf., ved en analogi, dommen i sagen Samara mod Kommissionen, præmis 9).

- 55 For det andet kan undladelsen af at betale renter — og det gælder navnlig i det foreliggende tilfælde (jf. ovenfor, præmis 32) — medføre en ugrundet berigelse for Fællesskabet, som er i strid med fællesskabsrettens almindelige retsgrundsætninger (Domstolens dom af 10.7.1990, sag C-259/87, Grækenland mod Kommissionen, Sml. I, s. 2845, summarisk offentliggørelse, præmis 26). Følgelig er Kommissionen forpligtet til ikke blot at tilbagebetale hele det fejlagtigt opkrævede beløb, men også enhver berigelse eller fordel, den har opnået som følge heraf.
- 56 I så henseende bemærkes, at ifølge et almindeligt anerkendt princip i medlemsstaternes nationale ret i sager om tilbagesøgning af fejlagtigt erlagte beløb, som er baseret på et forbud mod ugrundet berigelse, afhænger spørgsmålet om betaling af renter af et fejlagtigt erlagt beløb af selve retten til at kræve dette beløb tilbage. Fastsættelsen af, hvilket beløb der skal betales i renter, afhænger i sagens natur direkte af størrelsen af det fejlagtigt erlagte beløb og den tid, der er forløbet mellem den fejlagtige betaling — eller i hvert fald tidspunktet for det opkrævende organs påkrav — og tilbagebetalingen. Endelig er rentekravet ikke betinget af, at der bevises at være indtrådt et tab (jf. forslag til afgørelse fra generaladvokat Trabucchi i sag 26/74, Roquette Frères mod Kommissionen, hvori Domstolen afsagde dom den 21.5.1976, Sml. s. 677, 689 og 691).
- 57 Hvad angår Kommissionens argument om, at det, at sagsøgeren mistede sin rådighed over beløbet på 12 mio. EUR, mens retssagen verserede, skyldtes dennes egen beslutning om at ville betale bøden frem for at stille en bankgaranti, må dette argument forkastes. Ved at betale bøden efterkom sagsøgeren nemlig blot konklusionen i Kommissionens beslutning, som var eksigibel, uanset at sagsøgeren havde indgivet søgsmål ved Retten i henhold til artikel 39 KS. I øvrigt var den valgmulighed, som Kommissionen gav sagsøgeren mellem at stille en passende bankgaranti i stedet for en øjeblikkelig betaling af bøden, betinget af, at bøden afkastede renter (jf. stålbjælkedommen, præmis 48).

- 58 Følgelig har Kommissionen forsømt at træffe en forholdsregel, som fuldbyrdelsen af stålbjælkedommen indebar, ved ikke at betale sagsøgeren rente af det beløb på 12 mio. EUR, som Kommissionen havde tilbagebetalt i overensstemmelse med denne dom. Følgelig må der principielt gives sagsøgeren medhold i søgsmålet i henhold til artikel 34 KS, som blev indgivet, efter at der var hengået en vis rimelig frist, hvorfor der bør tilkendes sagsøgeren en erstatning i penge på et beløb svarende til de renter, som skulle have været betalt sammen med hovedstolen.
- 59 Hvad angår den valuta, som renten bør beregnes og betales i, bemærkes, at den sagsøgeren pålagte bøde ifølge artikel 4 i beslutning 94/215 blev fastsat i ecu og blev betalt af sagsøgeren i ecu. I overensstemmelse med Rådets forordning (EF) nr. 1103/97 af 17. juni 1997 om visse bestemmelser vedrørende indførelsen af euroen (EFT L 162, s. 1) fastsatte Retten i stålbjælkedommen beløbet i euro. Endelig tilbagebetalte Kommissionen forskellen i euro. Følgelig bør beregningen og betalingen af renterne ske i euro.
- 60 Hvad angår rentesatsen bemærkes, at ifølge et almindeligt anerkendt princip i medlemsstaternes nationale ret i sager om tilbagesøgning af fejlagtigt betalte beløb, som er baseret på forbuddet mod ugrundet berigelse, har skadelidte normalt krav på det mindste af de to beløb, som henholdsvis berigelsen eller tabet udgør. Når tabet består i berøvelse af muligheden for at råde over en sum penge inden for en vis periode, beregnes det tilbagekrævede beløb normalt på grundlag af den i lovgivningen eller af domstolene fastsatte rentesats, uden kapitalisering af renter.
- 61 Når disse principper, med de nødvendige tilpasninger, anvendes på den foreliggende sag under hensyn til de ligheder, som denne udviser med en sag

om tilbagesøgning, vil sagsøgeren normalt være berettiget til renter af beløbet på 12 mio. EUR til en fast rentesats, som skal fastsættes af Retten, for perioden mellem den 2. juni 1994 og den 23. april 1999, uden kapitalisering.

- 62 Det fremgår imidlertid af Kommissionens forklaringer i sagen (jf. ovenfor, præmis 32), at beløbet på 12 mio. EUR, når dette blev placeret af Kommissionen inden for den pågældende periode til en gennemsnitlig rentesats på 4,613%, indbragte et samlet beløb til EKSF på 3 016 608 EUR, når henses til den kvartalsvise kapitalisering af renter.
- 63 I betragtning af de særlige omstændigheder i sagen findes det rimeligt at tilkende sagsøgeren dette beløb.
- 64 Da beløbet burde have været betalt sagsøgeren inden rimelig tid efter afsigelsen af stålbjælkedommen, bør det endvidere i overensstemmelse med sagsøgerens påstande forhøjes med en fast sats i morarenter på 5,75% p.a., uden kapitalisering, svarende til den daværende af Den Europæiske Centralbanks Styrelsesråd fastsatte rentesats for hovedtransaktioner vedrørende refinansiering, forhøjet med to point for perioden fra den 24. april 1999 indtil datoen for nærværende doms afsigelse.
- 65 Endelig bestemmes i overensstemmelse med sagsøgerens påstande, som ikke bestrides af Kommissionen, at disse to beløb afkaster renter fra datoen for nærværende doms afsigelse, indtil fuld betaling sker. Også satsen for disse renter bør dog fastsættes til 5,75% p.a., uden kapitalisering.

Sagens omkostninger

- ⁶⁶ Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Kommissionen har i det væsentlige tabt sagen og bør derfor i overensstemmelse med sagsøgerens påstande tilpligtes at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Første Afdeling)

- 1) Kommissionen betaler sagsøgeren 3 016 608 EUR samt rente af dette beløb til en fast rentesats på 5,75%, uden kapitalisering, for perioden mellem den 24. april 1999 og datoen for afsigelsen af nærværende dom.

- 2) Der betales rente til samme sats, uden kapitalisering, af de under punkt 1 nævnte beløb fra datoen for afsigelsen af nærværende dom, indtil fuld betaling sker.

- 3) I øvrigt frifindes Kommissionen.

- 4) Kommissionen betaler sagens omkostninger.

Vesterdorf

Vilaras

Forwood

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. oktober 2001.

H. Jung

Justitssekretær

B. Vesterdorf

Præsident